

quod disponit, sicut calor formam ignis. Quaedam vero dispositio ordinatur ad facilitatem ejus ad quod disponit: quod quidem sine ea esse potest, sed non ita de facili, sicut quod ligna perfunduntur oleo, ut inflammantur citius; & sic veniale peccatum est dispositio ad mortale.

Ad secundum dicendum, quod Adam in primo statu habebat liberum arbitrium ad peccandum venialiter; sed hoc non poterat in actum exire, nisi prius peccaret mortaliter. Et ratio hujus dicta est. Vel potest dici, quod comparando liberum arbitrium ad objectum suum, confirmatum non erat; sed comparando unum ordinem ad alium, habebat quamdam confirmationem, ut scilicet inferior ordo superiorem inviolabiliter sequeretur.

Ad tertium dicendum, quod differt in potentiis activis, & passivis: quia in potentiis activis quod potest in plus, etiam in minus potest, ut qui potest ferre centum libras, potest etiam ferre decem; in potentiis autem passivis est e converso: qui enim potest pati à parvo, potest etiam pati à majori, ut si aliquis potest vinci ab uno, potest etiam vinci à duobus; sed non convertitur: & talis potentia est potentia peccandi, qui enim peccat, à peccati sui concupiscentia vincitur.

Ad quartum dicendum, quod rectitudo originalis justitiæ instantum repugnabat culpæ mortali ut simul cum ea esse non posset; tamen culpa mortalis, quæ ei opposita erat, ipsam privare poterat. Venialis autem culpa nec privare justitiæ originalem poterat, cujus principium erat in ordine superioris partis in Deum, à quo veniale peccatum non separat, nec simul poterat cum ea esse propter ordinem inferiorum sub superiori.

Ad quintum dicendum, quod Adam etsi peccare non posset venialiter, tamen poterat de hoc certus non esse: quod enim habitus nobilissimi nos non lateant, intelligitur de habitibus cognitivæ partis, de quorum perfectione certitudo est; non autem de habitibus affectivæ, qui latent, ut in charitate patet. Et præterea si scivisset in universali, poterat in particulari non considerare. Vel melius dicendum, quod veniale dicitur tripliciter: scilicet veniale ex genere, ut verbum otiosum; veniale ex causa, ut quod ex infirmitate, vel ignorantia geritur, quod excusabilitatem quamdam habet; & est veniale ex eventu, sicut culpam præcedentem mortalem confessio sequens venialem facit, ut Ambrosius (a) dicit, quia relinquitur reatus temporalis pœnæ. Cum ergo Augustinus

dicit quod credidit peccatum esse veniale, intelligitur veniale ex causa, quod quandoque etiam mortale est simpliciter.

Ad sextum dicendum quod sicut in parte intellectiva speculativa suprema pars est quæ principiis per se notis inhæret; ita in ratione practica suprema pars est quæ fini adhæret, quia finis in operabilibus est sicut principium primum indemonstrabile in speculativa, ut in VI. & VII. Ethic. cap. IX. Philosophus dicit: & hæc pars non potest deordinata esse nisi per peccatum mortale, quod finem contrarium ponit. Ab ordine autem hujus partis totus originalis justitiæ dependebat; & ideo nisi prius mortaliter peccasset; nulla inordinatio in eo esse potuisset.

EXPOSITIO TEXTUS.

Diaabolus per serpentem tentabat, in quo loquebatur. Modus quo Angeli boni, vel mali in assumptionis corporibus loqui possunt, supra dist. VIII. quæst. I. art. 4. tactus est.

Serpens dictus est esse callidior. Videtur hoc esse falsum: quia quodcumque animal diaboli assumpsisset, eandem calliditatem habuisset, si propria calliditate astutus non erat, ut ipse subdit. Sed dicendum, quod in his quæ visibiliter gerebantur, ea quæ non videntur, intelligi poterant. Serpens autem etsi astutiam ad nocendum homini spiritualiter ex se non haberet, habet tamen astutiam ad nocendum (2) sibi corporaliter: unde astutia exterior serpentis astutiam spiritualem dæmonis designat; & ideo callidior aliis animantibus dicitur propter astutiam dæmonis, qua movebatur, per quam & diabolus designabatur.

Sicut per energumenos, & phanaticos. Energumeni dicuntur quasi interius laborantes ab eo quod est in, & ergo quod est labor. Phanatici dicuntur ex hoc quod in phanis, vel templis idolorum à dæmonibus responsa accipiebant. Sed utrumque hic pro arreptis à dæmone accipitur.

Avaritia immoderata habendi cupiditas. Hoc quod hic dicitur de avaritia, non est intelligendum de ea secundum quod est speciale vitium, unum de septem capitalibus, quia sic non differt à superbia, quæ est appetitus immoderatus propriæ excellentiæ; sed sumitur hic avaritia prout est generale vitium ad omnia peccata, quæ in appetitu quorumcumque bonorum naturalium consistunt, ut curiositas, superbia, & hujusmodi, ut distinguit Augustinus XI. super Genes.

DISTINCTIO XXII.

(3) De origine illius peccati.

HIC videtur diligenter investigandum esse, quæ fuerit origo, & radix illius peccati. Quidam putant, quamdam elationem in animo hominis præcessisse, ex qua diaboli suggestioni consensus. Quod videtur Augustinus innuere super Genesim (Lib. XII. cap. v.) ita dicens: „Non est putandum, quod homo de jecere, nisi præcessisset in eo quædam elatio comprimenda, ut per humilitatem peccati sciret quam falso de se præsumpserit, & quod non bene se habet natura, si à faciente recesserit.“ Item in eodem (Lib. cap. xxx.) „Quomodo verbis tentatoris crederet mulier Deum se à re bona, & utili prohibuisse, nisi inesset ejus menti amor ille propriæ potestatis, & de se superba præsumptio? Quæ per tentationem fuerat convincenda, aut (4) perimenda. Denique non contenta suasionem serpentis, aspexit lignum bonum esu, decorum aspectu; nec credens se inde posse mori, forte putavit Deum alicujus causa significationis illud dixit.“

(2) Vel ei, ut Nicolai. (3) Al. deest titulus. (4) Nicolai reprimenda. Ex Edit. P. Nicol. (a) Colligitur ex ejus Libro de Paradiso cap. XIV.

„dixisse. Ideo comedit, & dedit viro suo, fortassis cum aliqua suasionem, quam Scriptura intelligendam relinquit. Vel forte non fuit suaderi necesse, cum eam mortuam esse illo cibo non videret vir. Et cap. XXVII. Sicut ergo non est permissus diabolus tentare foeminam nisi per serpentem, ita nec virum nisi per foeminam; ut sicut præceptum Dei per virum venit ad mulierem, ita diaboli tentatio per mulierem ad virum transiret.“ (5)

Quod aliter locutus est diabolus in muliere quam in serpente.

In muliere vero, quæ rationalis erat, non est ipse locutus ut in serpente, sed persuasionem ejus; quamvis instinctu adjuvaret interius quod per serpentem gerebat exterius. Ex prædictis tentationis modus, atque progressus insinuat: nec non etiam quod prædiximus, innui videtur, scilicet quod tentationem præcesserit quædam (6) elatio, & præsumptio in mente hominis.

Objeccio contra illos qui dicunt, elationem præcessisse in mente.

Quod si ita fuit, non igitur alterius suggestionem (7) prius peccavit; cum auctoritas tradat, ideo peccatum diaboli incurabile esse, quia non suggestionem, sed propria superbia cecidit; hominis vero curabile, quia non per se, sed per alium cecidit, & ideo per alium surgere potuit. Quocirca prædicta Augustini verba scilicet in actum illius peccati, ut scilicet lignum vitium ederet, & in has miserias per tentationem diaboli, nisi elatio comprimenda præcessisset, non utique tentationem, sed opus peccati. Talis enim fuit ordinis processus. Diabolus tentando dixit, Gen. III. 5. „Si (8) comederitis, eritis sicut dii, scientes bonum & malum:“ quo audito, statim menti mulieris subrepsit elatio quædam, & amor propriæ potestatis: ex quo placuit ei facere quod diabolus suadebat; & utique fecit. Suggestionem igitur peccavit: quia tentatio præcessit, ex qua in mente ejus orta est elatio, quam peccatum operis secutum est, & pœna peccati.

Quæ fuit elatio mulieris.

ET talis quidem elatio in mente mulieris fuit pro certo, qua credidit, & voluit habere similitudinem Dei cum æqualitate quadam, putans illud esse verum quod diabolus dicebat: & ideo specialiter mulierem commemorat Augustinus inquit, ubi supra. „Quomodo crederet mulier diabolo, nisi esset in mente ejus de se superba præsumptio?“ Et quod ibi sequitur, scilicet „Quæ per tentationem fuerat convincenda, da, (9) vel perimenda,“ ad mulierem referendum est; ut intelligatur, quæ mulier, non quæ elatio, fuerat per tentationem convincenda, vel perimenda.

Quæ fuit elatio viri: an crediderit, & voluerit quod mulier.

Solet quæri, utrum illa talis elatio, & amor propriæ potestatis in viro fuerit sicut in muliere. Ad quod dicimus, quia Adam non fuit seductus eo modo quo mulier. Non enim putavit esse verum quod diabolus suggerebat. In eo tamen fuisse seductum credi potest, quod commissum veniale putaverit quod per tangere prohibuisse, quia si tangerent, fierent sicut dii. Verumtamen prævaricator fuit Adam, ut testatur Apostolus. Potuit ergo aliqua elatio menti ejus inesse illico post tentationem, ex qua voluit lignum vitium experiri, cum mulierem non videret mortuam esca illa percepta. Unde Augustinus super Gen. XI. cap. XLII. „Cum Apostolus, Adam prævaricatorem fuisse ostendat, dicens, Rom. v. 14. In similitudinem prævaricationis Adæ: seductum tamen negat, ubi ait, I. Tim. II. 14. Adam non est seductus, sed mulier. Unde & interrogatus non ait: Mulier seduxit me, sed dixit: Dedit mihi, & comedi, Gen. III. 12. Mulier vero inquit: Serpens seduxit me, ibid. 13. Hanc autem seductionem proprie vocavit Apostolus, per quam id quod suadebatur, cum falsum esset, verum putatum est, scilicet quod Deus lignum illud, ideo tangere prohibuerit, quia sciebat eos, si tetigissent, sicut deos futuros, tamquam eis divinitatem invideret, qui eos homines fecerat. Sed & si virum propter aliquam mentis elationem, quæ Deum late, re non poterat, sollicitavit aliqua experiendi cupiditas, cum mulierem videret, accepta illa esca, non esse mortuam; non tamen eum arbitror, si jam spirituali mente præditus erat, ullo modo credidisse, quod diabolus suggerebat.“

(5) Nicolai addit sequentia. Unde iterum Augustinus Lib. VIII. super Genesim ad lit. cap. XVII. „Merito quæritur, utrum hoc præceptum viro tantum Deus dederit, an etiam foemine: verba enim Scripturæ sic se habent: Et præcepit Dominus Deus Adæ, dicens. Non dixit, Præcepit eis. Deinde sequitur: Ab omni ligno quod est in paradiso edes. Non dixit, Ederitis. Deinde adjungit: De ligno autem cognoscendi bonum & malum non manducabitis. Jam hic tamquam ad ambos pluraliter loquitur: & pluraliter præceptum terminat, dicens: Qua die autem ederitis ex eo, morte moriemini. An sciens quod ei facturus esset mulierem, ita præcepit ordinatissime, ut per virum præceptum Domini ad foeminam perveniret? Sed Lib. XI. ut supra cap. XXXIV. Et hoc sane ad aliquam pertinet significationem, quod sicut præceptum viro datum est, per quem veniret ad foeminam, ita vir prior interrogatur, post præcepti transgressionem. Præceptum enim à Domino per virum usque ad foeminam; peccatum autem à diabolo per foeminam usque ad virum. Et iterum cap. XXVII. Sed in serpente diabolus ipse locutus est, utens eo velut organo ad exprimenda corporalia signa, per quæ mulier suadentis intelligeret voluntatem. Deinde nullo adhibito titulo, qui etiam in Magistri textu ad marginem tantum habetur, statim subnectit: „In muliere vero &c.“ (6) Al. electio. (7) Al. posteriorius. (8) Vulgata: In quocumque die comederitis, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii. (9) Nicolai, vel reprimenda.

Quis plus peccavit, Adam, vel Eva.

EX quo manifeste animadverti potest, quis eorum plus peccaverit, Adam scilicet, vel Eva. Plus enim videtur peccasse mulier, quæ voluit usurpare Divinitatis æqualitatem, & nimia præsumptione elata credidit ita esse futurum. Adam vero nec illud credidit, & de penitentia, & Dei misericordia cogitavit, dum uxori morem gerens, ejus persuasioni consensit, nolens eam contristare, & à se alienatam relinquere, ne periret; arbitratus illud esse veniale, non mortale delictum. Unde Augustinus, ut supra, „ Apostolus inquit, loc. cit. Adam non est seductus, quod utique ita accipi potest, ut intelligatur non esse seductus, prior scilicet, vel eo in quo mulier, ut scilicet crederet illud esse verum: Eritis sicut dii. Sed putavit utrumque posse fieri, ut & uxori morem gereret, & per penitentiam veniam haberet. Minus ergo peccavit qui de penitentia, & Dei misericordia cogitavit. Postquam enim mulier seducta manducavit, eique dedit, ut simul ederent, noluit eam contristare, quam credebatur sine suo solario contabescere, & à se alienatam omnino interire: non quidem carnali victus concupiscentia, quam nondum senserat, sed amabili quadam benevolentia, qua plerumque fit ut offendatur Deus, ne offendatur amicus: quod eum facere non debuisset, divinæ sententiæ justus exitus indicavit. Ergo alio quodam modo ipse etiam deceptus est. Inexpertus enim divinæ severitatis, in eo falli potuit, ut veniale crederet esse commissum; sed dolo illo serpentino, quo mulier seducta est, nullo modo arbitrator illum potuisse seduci. Ex his datur intelligi quod mulier plus peccaverit, in qua majoris tumoris præsumptio fuit. Quæ etiam in se, & in proximum, & in Deum peccavit. Vir autem tantum in se, & in Deum peccavit. Inde etiam colligitur quod mulier plus peccaverit, quia gravius punita est: cui dictum est, Genes. 111. 16. „ In dolore paries filios, & sub viri potestate eris. “

Quid prædictæ sententiæ adversari videtur.

SED huic videtur contrarium quod Augustinus super Genes. Lib. XI. cap. xxxv. de viro, & muliere peccatum suum excusantibus ait: „ Dixit Adam: Mulier quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi. Non dicit, peccavi. Superbia enim habet confusionis deformitatem, non confessionis humilitatem. Nec etiam mulier confitetur peccatum, sed refert in alterum, dicens: Serpens decepit me, & comedi: impari sexu, sed pari fastu. “ Ecce hic dicit Augustinus quia parem fastum habuit mulier cum viro. Pariter ergo superbierunt, & pariter peccaverunt. Sed hoc ita determinari potest, ut dicamus parem utriusque fuisse fastum in excusatione peccati, & in esu ligni veniti; sed disparem, & in muliere multo majorem in eo quod credidit, & voluit esse sicut Deus, quod non vir. Verumtamen & de viro legitur quod voluit esse sicut Deus: dicit enim Augustinus super illum locum Psalmi LXVIII. „ Quæ non rapui, tunc exsolvebam. Rapuit enim Adam, & Eva præsumens ut diabolus de Divinitate. Rapere voluerunt Divinitatem, & perdidit felicitatem. “ Item super illum locum Psalmi XL. „ Deus, quis similis tibi? Qui per se vult esse ut Deus, perverse vult esse similis Deo; ut diabolus, qui noluit sub eo esse, & homo, qui ut servus noluit teneri præcepto; sed voluit ut nullo sibi dominante esset quasi Deus. “ (10) Item super illum locum Epistolæ ad Philip. cap. 11. „ Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: Quia non usurpavit quod suum non esset, ut diabolus, & primus homo. “

Quorundam sententia, quod Adam ambierit esse ut Deus; sed non credidit esse possibile.

Ideo quibusdam videtur quod etiam Adam ambierit esse sicut Deus, non tamen id credidit posse fieri; & ideo falsum esse quod diabolus promittebat, cognovit: & licet Divinitatis æqualitatem concupiverit, non tamen adeo exarsit, nec tanta est affectus ambitio, sicut mulier, quæ illud posse fieri putavit, & ideo magis illud ambiendo superbivit. Virum autem aliqua forte ambitionis subreptio movit, sed non ita ut illud putaret verum, vel possibile fore. Aliis autem videtur ideo dictum esse, quod Adam illud voluerit, quia mulier de eo sumpta illud voluit; sicut, inquit, peccatum dicitur per unum hominem intrasse in mundum, idest in humanam naturam, cum tamen mulier ante virum peccaverit, quia per mulierem intravit de viro factam. Vel potius ideo per hominem dicitur intrasse, quia etiam peccante muliere, si vir non peccasset, humanum genus minime peccatis corruptum periret. Minus ergo peccavit vir quam mulier.

(10) Nicolai. Vel sic plenius. „ Quisquis ita vult esse similis Deo ut ad illum stet, fortitudinemque suam, sicut scriptum est, Psal. LVIII. ad illum custodiat, non ab illo recedat, ei coherendo signetur tamquam ex annulo cera, illi affixus habeat imaginem ejus; vere custodit similitudinem ad quam factus est. Porro autem si perverse voluerit imitari Deum, ut quomodo Deus non habet à quo formetur, & regatur, sic ipse velit sua potestate uti, ut, quomodo Deus, nullo formante vivat, nullo regente agat quod vult: quid restat nisi ut ab eo deficiens quod incomparabiliter est, in deterius mutatus deficiat? Hoc diabolus nempe fecit. Imitari Deum voluit, sed perverse; non esse sub illius potestate, sed habere contra illum potestatem. Homo autem positus sub præcepto audivit à Domino, *Noli tangere. Quid? Hanc arborem. Et inferius: Quare autem tetigit? Quid illi deerat ut tangeret? Nisi quia sua potestate uti voluit, ut nullo sibi dominante fieret sicut Deus, quia Deo nullus utique dominatur. Item tract. xvi. in Joan. sub finem. Qui se voluit æqualem facere Deo, cum non esset, eecidit, & ex Angelo, factus est diabolus, & hanc superbiam homini propinavit, unde ipse dejectus est. Christus autem æqualis Patri natus erat, non factus, natus de substantia Patris: unde sic illud commendat Apostolus, Ad Philip. 11. *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. Quid est, Non rapinam arbitratus est? Non usurpavit æqualitatem Dei, sed erat in illa in qua natus erat: quod idem est ac si diceret: Quia non usurpavit &c. “**

Obiectio contra id quod dictum est, virum minus peccasse.

HIS autem opponi solet hoc modo. Tribus modis, ut ait Isidorus, de summo Bono (a) Lib. II. cap. xvii. peccatum geritur, scilicet ignorantia, infirmitate, & industria: & gravius est infirmitate peccare quam ignorantia; graviusque industria quam infirmitate. Eva autem videtur ex ignorantia peccasse, quia seducta fuit; Adam vero ex industria, quia non fuit seductus, ut Apostolus ait. Ad quod dicimus, quia licet Eva in hoc per ignorantiam deliquerit quod putavit verum esse quod diabolus suadebat; non tamen in hoc, quin noverit illud Dei esse mandatum, & peccatum esse contra agere: & ideo excusari à peccato per ignorantiam non potuit. Est enim ignorantia quæ excusat peccantem, & est ignorantia quæ non excusat. Est autem ignorantia vincibilis, & ignorantia invincibilis. Excusatio omnis tollitur, ubi mandatum non ignoratur.

De triplici ignorantia quæ excusat, & quæ non.

EST autem ignorantia triplex: eorum scilicet qui scire nolunt cum possint; quæ non excusat, quia & ipsa peccatum est: & eorum qui volunt, sed non possunt; quæ excusat, & est poena peccati, & non peccatum: & eorum qui quasi simpliciter nesciunt, non renuentes, vel proponentes scire; quæ neminem plene excusat, sed sic fortasse ut minus puniatur. Unde Augustinus ad Valentinum, seu de grat. & lib. arbit. cap. 11. & 111. „ Eis aufertur excusatio qui mandata Dei noverunt; quam solent habere homines, de ignorantia. Et licet gravius sit peccare scienter quam nescienter; non ideo tamen confugiendum est ad ignorantiam tenebras, ut in eis quisquam excusationem requirat. Aliud est enim nescisse, aliud scire, noluisse: quia in eis qui intelligere noluerunt, ipsa ignorantia peccatum est; in eis vero qui non potuerunt, poena peccati. Ignorantia vero quæ non est eorum qui scire nolunt, sed eorum qui tamquam simpliciter nesciunt, nullum sic excusat, ut æterno igne non ardeat, sed fortasse ut minus ardeat. Non igitur mulier excusationem habuit de ignorantia; cum & mandatum noverit, & peccatum esse secus agere, non ignoraverit. “

Unde processerit consensus illius peccati, cum natura hominis esset incorrupta.

Solet etiam quæri, cum sine vitio esset natura hominis, unde consensus mali processerit. Ad quod responderi potest, quia ex libero arbitrio propriae voluntatis fuit: & in ipso enim, & in alio causa extitit, ut fieret deterior. In alio, quia in diabolo, qui suasit; in ipso, quia voluntate liberi arbitrii consensit: & cum liberum arbitrium sit bonum, ex re utique bona malus ille consensus provenit; & ita ex bono malum manavit. De hoc autem in sequenti plenius tractabimus, cum origo mali, & in qua re coalescat, investigabitur.

An voluntas processerit illud peccatum.

SI vero quæritur, utrum voluntas illud peccatum processerit; dicimus, quia peccatum illud & in voluntate, & in actu consistit; & voluntas actum processerit; sed ipsam voluntatem alia hominis voluntas mala non processerit; atque ex diaboli persuasione, & hominis arbitrio illa voluntas mala prodiit qua justitiam deseruit, & iniquitatem inchoavit: & ipsa voluntas iniquitas fuit.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit principium humani castus ex parte tentationis, hic determinat principium intrinsecum ex parte ipsius hominis peccantis: & dividitur in partes duas. In prima inquitur quod fuerit in homine primum peccatum, origo, & radix peccatorum sequentium; in secunda inquitur, quid fuerit principium illius primi peccati, ibi: *Solet etiam quæri, cum sine vitio esset natura hominis, unde consensus mali processerit.* Prima dividitur in partes tres. In prima dicit, quod primum peccatum in homine fuit elatio; in secunda ostendit quod diversimode fuit in viro, & muliere, ibi: *Et talis quidem elatio in mente mulieris fuit;* in tertia ex hoc concludit, peccatum mulieris gravius peccato viri fuisse, ibi: *Ex quo manifeste animadverti potest, quis eorum plus peccaverit.* Circa primum tria facit. Primo ponit quorundam opinionem, & rationes eorum, ponentium superbiam in corde hominis etiam tentationem demonis processisse; secundo objicit in contrarium, ibi: *Quod si ita fuit, non ergo alterius suggestione prius peccavit;* tertio determinat veritatem, ibi: *Quocirca*

prædicta Augustini verba pium, ac diligentem lectorem efflagiant.

Et talis quidem elatio in mente mulieris fuit. Hic ostendit qualis fuerit elatio viri, & mulieris: & primo qualis fuerit elatio mulieris; secundo qualis fuerit elatio viri, ibi: *Solet quæri, utrum illa talis elatio, & amor propriae potestatis in viro fuerit, sicut in muliere.*

Ex quo manifeste animadverti potest, quis eorum plus peccaverit. Hic concludit ex prædictis quod peccatum mulieris gravius fuit peccato viri: & primo ostendit propositum; secundo objicit in contrarium, ibi: *Sed huic videtur contrarium quod Augustinus...* ait. Quod autem peccatum mulieris gravius fuerit, ostendit tripliciter. Primo ex motivo ad peccandum, quia ex majori superbia; secundo ex offensa, quia in plures peccavit, ibi: *Quæ etiam in se, & in proximum, & in Deum peccavit;* tertio ex poena, quia gravius punita est, ibi: *Inde etiam colligitur quod mulier plus peccaverit, quia gravius punita est.*

Sed huic videtur contrarium quod Augustinus... de viro, & muliere peccatum suum excusantibus, ait. Hic objicit contra hoc quod dictum est; & primo ostendit

Ex Edit. P. NICOL. (a) Sive Sententiarum Lib. II. cap. xvii. §. 111. Sed hoc ipsum ex Gregorio Lib. XXV. Moral. cap. xi. quoad priora verba mutatus est, ubi tamen studio positum est pro industria super illud Job xxxiv. Quasi de industria recesserunt à me, ubi Septuaginta tantum legunt: Declinaverunt à lege Dei.

dit æquale fuisse peccatum; secundo ostendit peccatum viri fuisse gravius, ibi: *His autem opponi solet*. Circa primum duo facit, secundum quod duas auctoritates contra definita inducit. Secunda incipit, ibi: *Verumtamen & de viro legitur quod voluit esse sicut Deus*. Quælibet autem istarum partium dividitur in objectionem, & responsionem.

Solet etiam queri, cum sine vitio esset natura hominis, unde consensus peccati processerit. Hic inquit quod fuerit principium illius peccati: & dividitur in duas partes secundum quod duas movet quæstiones. Secunda incipit, ibi: *Si vero queritur, utrum voluntas illud peccatum processerit, dicimus quia peccatum illud & in voluntate, & in actu consistit*.

QUÆSTIO I.

HIC duo queruntur. Primo de peccato primi hominis. Secundo de ignorantia.

Circa primum queruntur tria.

Primo. Quod fuerit primum peccatum secundum genus.

Secundo. Quid homo peccando appetiit.

Tertio. Quis plus peccavit: utrum vir, vel mulier.

ARTICULUS I.

Utrum primum peccatum hominis fuerit superbia.

I. P. quæst. LXIII. a. 2. & 2. 2. quæst. LXIII. a. 1. & de mal. quæst. VIII. art. 5.

1. **A**D primum sic proceditur. Videtur quod superbia non fuit primum hominis peccatum. Discredere enim verba divina peccatum infidelitatis est. Sed peccatum hominis ex hoc processisse videtur quod verba Dei discredidit, vel de eis dubitavit, ut supra dictum est. Ergo primum peccatum hominis fuit infidelitas.

2. Præterea. In spiritali edificio primum fundamentum est fides, ut Hebr. XI. dicitur. Sed fidei opponitur infidelitas. Ergo etiam in progressu perditionis humanæ primum peccatum fuit infidelitas, & non superbia.

3. Præterea. Rom. v. 19. dicitur: *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*: & loquitur ibi de peccato primi hominis: per peccatum enim mors in mundum intravit. Ergo primum peccatum est inobedientia.

4. Præterea. Species peccati determinatur ex motivo ad peccandum. Sed mulier mota fuit ad peccandum ex delectabili secundum gustum: unde dicitur Genes. III. 6. (1) *Videns ergo mulier lignum &c.* Cum ergo circa delectabile ad esum sit gula: videtur quod primum hominis peccatum sit gula.

5. Præterea. Promissio demonis mulierem ad peccandum instigavit. Sed demon promissit perfectionem scientiæ. Ergo ex appetitu scientiæ peccavit. Sed immoderatus appetitus sciendi est curiositas. Ergo primum peccatum est curiositas.

6. Præterea. Quicumque non facit illud quod facere tenetur, peccat peccato omissionis. Sed tenebatur homo in tentatione conferre de præcepto injuncto: quia si contulisset, non peccasset. Ergo videtur quod peccato omissionis primo peccaverit.

(1) Vulgata: *Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit.* (2) *Al. deest à superbia.* (3) *Construe sic: omnium peccatorum occasio defectus aliquis solet esse.* (4) *Al. deest esse.* (5) *Al. electione.*

7. Præterea. Primum peccatum hominis fuit radix, & origo sequentium peccatorum. Sed, sicut dicitur I. Timoth. ult. 10. *radix omnium malorum est cupiditas*. Ergo videtur quod primum peccatum fuit cupiditas, & non superbia, vel elatio, ut in littera dicitur.

Sed contra est quod dicitur Eccli. x. 15. *Initium omnis peccati superbia est*. Sed in primo peccato hominis omne peccatum initium sumpsit. Ergo primum peccatum fuit superbia.

Præterea. Diabolus tentans hominem, sui imitatorum conatus est reddere. Sed demon per superbiam peccavit, ut supra dictum est. Ergo & homo.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod contingit quandoque in uno actu, plurium peccatorum deformitates inveniri; sed illa deformitas est principalior, & formalior, complens speciem peccati, quæ ex principali motivo relinquatur, in quod ordinantur alia: quia finis est id quod primum cadit in voluntate, ex qua est origo peccati, & ex fine actus morales specificantur: unde Philosophus dicit in V. Ethic. cap. III. quod si aliquis mœchatur, ut accipiat lucrum, magis avarus, seu injustus, quam mœchus est. Secundum hoc dico, quod in primo peccato hominis multæ deformitates apparent: unde Magister supra in eo notavit gulam, inanem gloriam, & avaritiam: propter quod unum peccatum multiplex potest dici; nihilominus tamen sunt omnia alia materialia respectu superbiæ: quia ad finem excellentiæ consequendæ omnia ordinavit, sicut promissio demonis ostendit, quæ ad peccatum instigavit: dixit enim: *Eritis sicut dii*: Genes. III. 5. Et merito utriusque peccatum & demonis, & hominis (2) à superbia incepit, quia (3) omnium aliorum peccatorum defectus aliquis occasio solet esse; sola vero superbia est quæ fundamentum ex perfectione sumit: unde Augustinus dicit, in Regul. Monach. quod etiam bonis operibus insidiatur, ut pereant.

Ad primum ergo dicendum, quod non crediderunt Deum falsum dixisse, hoc enim simpliciter infidelitatis fuisse, sed crediderunt forte alio modo intelligendum fore metaphorice, vel ad aliquid significandum (4) esse dictum. Vel dicendum, quod ex ipsa (5) elatione qua illud quod promittebatur, appetebant, oculis mentis impeditus fuit ne actualiter veritatem divini dicti attenderent, secundum quod omnis malus aliquo modo ignorans est. Sed talis ignorantia, vel dubietas, etiam credendorum, infidelitatem non facit.

Ad secundum dicendum, quod ordo compositionis est contrarius ordini resolutionis: quia quod est primum in compositione, est ultimum in resolutione: & ideo non sequitur quod si fides est prima in compositione edificiæ spiritalis, infidelitas sit prima in resolutione ejusdem.

Ad tertium dicendum, quod inobedientia dupliciter sumitur: quandoque enim est speciale peccatum, quando scilicet ex contemptu præcepti aliquis specialiter peccat; quandoque autem sumitur prout est conditio generalis consequens omne peccatum mortale: cum enim præceptum legis actus omnium virtutum ordinet, consequens est ut quodlibet vitium

tium transgressionem annexam præcepti habeat, & inobedientiam; & sic dicitur, loc. cit. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*.

Ad quartum dicendum, quod motivum gulæ non fuit principale motivum, sed secundarium, & ordinatum ad aliud, ut dictum est.

Ad quintum dicendum, quod non peccavit mulier in hoc quod appeteret scientiam eorum quæ ad ipsam non pertinebant, quia hoc curiositas fuisset; sed in hoc quod in scientia eminentiam desideravit, ut in hoc quodammodo Deo æquaretur.

Ad sextum dicendum, quod non tenebatur tunc conferre, quia etiam sine collatione poterat tentationi resistere. Vel dicendum melius, quod fuit ibi omisio, non prout est speciale peccatum, sed prout est consequens omne peccatum: in omni (6) enim peccato commune est hoc quod aliquis non facit quod in se est ad resistendum peccato; quod si faceret, non peccaret.

Ad septimum dicendum, quod cupiditas tripliciter sumitur. Uno modo prout est speciale peccatum, & habet materiam specialem, scilicet bonum ad usum vitæ pertinentia, prout possidentur; & sic non est radix omnis peccati, nisi secundum quod infra Magister dicit, quod non est aliquod genus peccati quod non interdum ex avaritia oriatur. Secundo modo dicitur cupiditas, ut est generale peccatum, prout est immoderatus appetitus habendi quodcumque, vel scientiam, vel possessionem, vel quodlibet aliud; & hoc modo supra Magister dixit, in primo peccato hominis esse avaritiam; & hos duos modos ponit Augustinus XI. super Genes. cap. XIII. Tertio modo, prout non est peccatum, sed radix peccati, prout dicit quendam pronitatem appetitus ut inclinetur ad aliquid inordinate appetendum in actu. Et constat quod primo modo, ut cupiditas est speciale peccatum, homo ex avaritia non peccavit.

ARTICULUS II.

Utrum peccatum hominis fuerit hoc quod appetierit esse sicut Deus.

I. P. quæst. LXIII. art. 3. & 2. 2. quæst. CLXIII. art. 2.

1. **A**D secundum sic proceditur. Videtur quod peccatum hominis non fuerit in hoc quod appetiit esse sicut Deus. Completa enim voluntas prudentis de impossibili esse non potest, & præcipue de illo quod in apprehensionem non cadit. Sed aliquam creaturam esse sicut Deus, est impossibile, nec intellectu capi potest. Ergo hoc modo non appetiit, cum prudentiam, & reliquas virtutes haberet, ut infra Magister dicit.

2. Si dicatur, quod non appetiit esse sicut Deus per æqualitatem, sed per similitudinem; contra. Sicut dicit Augustinus, (a) amor est eorum quæ habentur, sed appetitus eorum quæ non habentur. Cum ergo homo in sui creatione ad Dei similitudinem factus sit, videtur quod hoc homo non appetiit.

3. Præterea. Constat quod malum per experientiam. In II. Sent. Tom. II. habet malum esse desideratum.

(6) *Al. deest enim.* Ex Edit. P. NICOLAI. (a) Colligi potest ex ejus verbis super Psalm. cxviii. conc. viii. (b) Quoad priorem quidem partem de appetitu divinatorum, sive divini status ex cap. viii. Græco-Lat. colligitur, vel antiq. cap. xi. & apud S. Thomam lect. xi. quoad posteriorem autem de non invidentia Dei ex cap. 11. Lib. I. Metaph. ubi Poetam in illum qui invidiam Divinitati tribuebat, Simonidem fuisse refert. (c) De div. Nom. cap. v.

tiam Deus scire non potest. Sed scientia boni & mali intelligitur de malo per experientiam, quæ prius erat per cognitionem tantum. Ergo videtur quod ex hoc quod appetiit scientiam boni & mali, Dei similitudinem non affectavit.

4. Præterea. Philosophus dicit X. Ethic. (b) quod debemus nos in divina trahere quantum possumus, quia ipse nobis divina non invidet, ut quidam Poeta mentiebatur. Dionysius autem, (c) & Augustinus, V. de Trinit. cap. ult. dicunt, quod ad Deum acceditur non loco, sed similitudine. Cum ergo ad ipsum accedere debeamus, ut in Psalm. xxxiii. 6. dicitur: *Accedite ad eum, & illuminamini*: videtur quod non peccavit in hoc quod Dei similitudinem appetiit.

5. Præterea. Nullus peccat in appetendo illud quod naturaliter desiderat. Sed omnes homines, ut Philosophus dicit, in procem. Metaph. natura desiderant scire. Cum ergo non appetiit divinam similitudinem nisi in scientia, ut verba serpentis ostendunt, videtur quod in appetendo Dei similitudinem non peccavit.

Sed contra est quod in littera dicitur per Augustinum, super Psalm. lxx. conc. 2. *Qui perverse vult esse sicut Deus, perverse vult esse similis Deo, ut diabolus, & homo*. Hoc etiam videtur ex improprio Dei, quod Genes. 111. 22. ponitur: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est*.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod homo quantum ad aliquid appetiit esse sicut Deus, quantum vero ad aliquid non. Si enim sicut dicat æqualitatem in aliqua perfectione, sic homo noluit quod ipse haberet tantam scientiam, vel potentiam, vel bonitatem quantum habet Deus: quia hoc ipsum impossibile, & incogitabile est: sed quantum ad aliquem modum habendi voluit Deo parificari tam homo, quam diabolus, ut scilicet uterque haberet perfectionem sibi datam, sicut habet Deus secundum aliquem modum; sed differenter: quia superbus angelus appetiit talem æqualitatem in potestate, sed homo in scientia. Cujus ratio est, quia primus angelus inter alias creaturas excellentior erat: unde quodammodo ex ordine suæ naturæ influentiam super alias creaturas habebat. Voluit ergo dignitati suæ naturæ innixus, ut ipse principium quoddam creaturarum sequentium existeret, & gubernationis, & causalitatis cuiusdam modi, tamen sub primo principio, à quo suam potentiam recognoscebat; sed hoc secundum dignitatem naturæ suæ adispici præsumebat, non ex divino munere superaddito. Homo vero qui creaturis inferioribus superpositus erat, ut eas regeret, & eis uteretur, non tam per potentiam quam per prudentiam, hoc modo appetiit ut per naturæ suæ conditionem, & ligni prohibiti edulium, tantam scientiæ plenitudinem consequeretur ut ex lumine propriæ rationis, quod tamen à Deo sibi collatum esse credebatur, & seipsum regeret in omnibus, & inferiora sibi subjecta. Unde Augustinus dicit, super Psalm. lxx. ubi sup. quod noluit ut servus teneri præcepto, quasi ab alia regula, per lumen naturalis luminis super-

dd

ad